

פרי ביכורים

חידושי הלכה והגות משולחנו של מורינו הגאון רבי יצחק מאיר הגר שליט"א

רב ומו"צ דקהילת חניכי הישיבות רמת בית שמש ב'

יו"ל ע"י מכון תורה ברמה רמב"ש ב' הערות ושאלות pribicurim100@gmail.com

ל.ה.ו-פרשת ראה-ר"ח אלול-תשפ"ב

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה: את הברכה אשר תשמעו את מצוות ה' אלוסיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום: והקללה אם לא תשמעו אל מצוות ד' אלקיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם: והיה כי יביאך ד' אלהיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה ונתת את הברכה על הר גריזים ואת הקללה על הר עיבל:

ופי' רש"י ברכה וקללה האמורות בהר גריזים והר עיבל. וכדכתיב בפרשת כי תבוא.

ולכאורה קשה, מדוע חילקם לב' פרשיות, ומדוע לא כללם כולם יחד שם במקומו, ומדוע הקדים עוד טרם בואם לארץ לצוותם על כך שכשיבואו לשם יברכו ויקללו שם וכו'.

כמו כן, מדוע בזמן אמירת הלויים את הברכות והקללות עמדו ששה שבטים על כל הר זה כנגד זה והלויים עם הארון היו לרגלי ההר וענו העם אמן כמבואר ברש"י לקמן כז, יב, ולכאורה הלויים שאמרו את הקללות והברכות היו צריכים לעמוד על ראש ההר ולהשמיע את הדברים לעם ולא ההיפך.

והנראה בביאור הכתובים הוא, ראה אנכי נותן לפניכם היום, כי בכל יום ויום יש את הבחירה לטוב או לרע.

והנה כתיב ועלו מושיעים להר ציון לשפוט את הר עשיו. וקשה וכי שופטים את הר עשיו או את עשיו ודרכו, אלא י"ל דהר הוא מקום ממנו מנחילים דרך והשקפה לעולם, התורה ניתנה בהר סיני, אברהם שלימד וגילה לעולם את ה' קראו לבית המקדש הר, כי מהר שהוא מקום גבוה מנחילים לאלו שתחתיו ושומעים ומקבלים.

וזהו מה שאמר להם הקב"ה, היום יש כבר את הבחירה ואין צורך להמתין לזמן בו נכנס לארץ או לזמן שיהיה קל יותר, לזמני הגאולה או לזמן ללא נסיונות וקשיים, אלא היום יש ברכה וקללה ובכל מצב בו האדם נמצא יש לו נסיונות ובחירה בטוב מול הרע. אך והיה בבואכם אל הארץ אזי תהיה ההנחלה של דרך ה' לברכה וההיפך לקללה, כדרך השייכת גם לאדם וגם לקיומכם בארץ ישראל, אבל לחובת האדם בעולמו אין נפקא מינה בארץ או חוצה לה, וזהו ראה אנכי, כי אני בכל מקום ולית אתר פנוי מיניה, אבל בבואכם לארץ הרי שזה יהיה תנאי למגורכם בארץ ולא רק דרך חיים, ארץ אשר עיני ה' בה כדרך שבא לראות כן בא לראות. והבן.

ולפי זה מובן שהעם עומדים בהר והלויים בתחתית ההר, כי העם כבר קיבל את הדרך עוד בהיותם במדבר, ועתה מקבלים זאת שזהו חלק מתנאי קבלת הארץ, ולכן עמדו על ההר וענו אמן, כי הם אומרים ומנחילים בעצמם באמירת האמן והסכמה הרי שהם בה מודים קבל העולם כי הם עושים רצונו, וזהו עיקר הכוונה בעמידתם שם, כי באמירת האדם לעיני כל שהוא מקבל על עצמו הוא מחייב עצמו להיות ולעשות אחרים לזה.

וזוהי הדרך הברורה לעמוד ולצעוק כי עשיית רצון ה' זוהי ברכה ולהיפך זוהי קללה, ללא שום הסברים וללא שום תורות אחרות.

והנה בפרשת וישב לגבי יוסף עם אשת פוטיפר כתיב, וימאן ויאמר אל אשת אדוניו וגו'. וכ' שם השם משמואל וז"ל, תיבת וימאן היא בשלשלת ובפסיק כדי להפרידה מן התיבות ויאמר אל אשת אדוניו, וזה להורות שמיאן לא מצד הטענות אלא שמיאן בפשיטות בלי שום טעם ובלי שום התחכמות, והא שהציע לפני' טענות לא הי' צריך לזה אלא להרגיע אותה. וזה לימוד גדול לכל איש ואיש בהגיע שום מעשה אשר בלתי ראוי תחת ידו לא ידחה הדבר בטענות שכליות, שהשכל איננו בהיר ומאיר תמיד לנגד עיניו והרי השוחד יעור, ואין לך שוחד

גדול מיצה"ר שהוא מחליק הדבר בעיניו ועושה מעבירה מצוה, וכמו שאמרנו
כמה פעמים שזה רמזו בש"ס (חולין צ"א א) כת"ח נדמה לו, והרי ביוסף היא
 ראתה באיצטרלוגין שלה ומסתמא גם יוסף ראה, והיצה"ר בודאי הראה לו
 לעשות מעבירה מצוה. ואם המיאון הי' ע"י טענות שכליות הי' מקום ליצה"ר
 למשכו ברשתו, אבל המיאון הי' מצד עצם נפשו בלי שום טענות והתחכמות.
 וזה לימוד לדורות. ויש לומר עוד שיוסף הביא זו המדה בכל ישראל, כי כל ישראל
 נקראו בני יוסף, וכמו שאב מוריש טבעו לבניו כן הטביע יוסף דרכו בקודש לכל
 ישראל. והיא שעמדה לישראל בימי יוונים שהיו פילוסופים וגם הם מאסו
 בגשמיות, אבל הי' זה עפ"י חקירה, ואין לזה קיום, כי אחר כל חכמתם וחקירתם
 נשארו מזהמים, כידוע מענינם ומגזירותיהם שתבעל לטפסר תחילה, אבל
 ישראל הם מצד עצם נפשם מואסים ברע, ע"כ כחם גדול מכח היוונים ברוחניות
 וקמה אלומתי וגם נצבה. עכ"ל. וכ"כ בס' המידות למוהר"ן מברסלב זיע"א אל
 תכנס עם פיתויך בטוען ונטען.

במלחמה מול היצר הרע הדרך היא לומר לו את הפסוק, ראה דרך ה' זוהי ברכה
 ודרכך היא קללה, כמו שאומרים לילד קטן או לזקן וכסיל שאינו מבין.

ויתכן לבאר גם שטעם השלשלת המופיעה על הפסוק ותמאן מראה את החיבור
 של המילה למעלה, כי אנו מחוברים למעלה ולכן אנו ממאנים לרדת למטה, וזהו
 בניגון של זעזוע כביכול, כי האדם לפות ביד יצרו אך הוא ממאן בכל דרך ונלחם
 ונאבק עד שעולה עמוד השחר ומשתחרר מאחיזתו הרעה כי היהודי מחובר
 לקב"ה ויהי מה.

ראה אנכי, תראה את נפשי כתבית יהבית שאתה ואני מחוברים בקשר בל ינותק
 למעלה מטעם ודעת ואזי תניס את יצרך בזעקה ואמירה בקול גדול זוהי הברכה
 וזוהי הקללה ואני שייך לברכה ולא לקללה לחיים ולא למות.

ובביאור המילה היום ומה היא באה ללמדינו, כתבו בעלי התוס', דהיום ברכה
 וקללה ולימות המשיח הכל ברכה.

ושמעתי ביאור בזה, דהא קי"ל כרבי יוסי דאדם נידון בכל יום, וזהו ראה אנכי
 נותן לפניכם היום, היינו נידון בכל יום ולכן ובחרת בחיים, כל יום. ו"אנכי" הוא
 ר"ת אדם נידון כל יום.

טו,ד, נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' בכל מעשיך ובכל משלח ידיך, כי לא יחדל אביון וכו' פתוח תפתח את ידך וכו'

ולעיל בפ"ד פכ"ב על הפסוק עשר תעשר כ' הכלי יקר שכל עניני הנתינות הוכפלו נתון תתן פתוח תפתח העבט תעביטנו והשכר כפול כי ברך יברכך וכו' ללמדך שמצותם לתת בפועל וגם לתת בלב טוב ושמח וזוהי הכפילות, אחת ביד ואחת בלב.

וראיתי שיש שדנין האם הנתינה בסבר פנים יפות היא חלק מקיום מצות צדקה או שזה רק הידור, ובס' ליקוטי שיחות ר"ל שזה מחלוקת רש"י שסובר שהוא חלק מקיום המצוה עם הרמב"ם שכתב דין דסבר פנים יפות לאחר שסיים הל' מתנות עניים משמע שהוא הידור במצוה.

מ"מ בפ"י מהלכות מתנות עניים ה"ד כ' הרמב"ם, כל הנותן צדקה לעני בסבר פנים רעות ופניו כבושות בקרקע אפילו נתן לו אלף זהובים אבד זכותו והפסידה אלא נותן לו בסבר פנים יפות ובשמחה ומתאוונן עמו על צרתו שנאמר אם לא בכיתי לקשה יום עגמה נפשי לאביון, ומדבר לו דברי תחנונים ונחומים שנאמר ולב אלמנה ארנין. שאל העני ממך ואין בידך כלום ליתן לו פייסהו בדברים ואסור לגעור בעני או להגביה קולו עליו בצעקה מפני שלבו נשבר ונדכא והרי הוא אומר לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה ואומר להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים ואוי למי שהכלים את העני אוי לו אלא יהיה לו כאב בין ברחמים בין בדברים שנאמר אב אנכי לאביונים. עכ"ל. ובזוהר חדש על רות איתא שיש בגהינם מקום הנקרא טיט היון ובו נמצאים אלו המבזים את העני במקום לתת לו צדקה.

ובגמ' במס' ב"ב ט: איתא אמר ר"י כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות והמפייסו מתברך בי"א ברכות. ואיתא בכתובות קיא: אמר רבי יוחנן ולבן שינים מחלב גדול המלבין שיניים לחבירו יותר ממשקהו חלב.

והנה תוס' במס' ב"ב שם בד"ה והמפייסו דן עם הפיוס הוא עם נתינת הצדקה או גם בלי זה ומסיק דפיוס לבד הוי בכלל המפייסו. ולכאורה הדבר הזה תלוי בנידון הנ"ל האם הפיוס והלב טוב הוי חלק מקיום המצוה או שהוא הידור, ומשמע מהסוגיא והתוס' דאינו חלק מקיום המצוה. והוא הידור ומעלה גדולה במעלת מצוות שבין אדם לחבירו, אך היוצא שיש מצות נתינה שאסורה להיות בעין רעה אלא בטוב לבב, ויש מצות נתינה בשמחה ומילים טובות, ויש מצות חיזוק ומילה טובה לעני בזמן קשיו. ועל כל אלה ברוך יברכה ה'.

כתב החיד"א בספר פני דוד על הפסוק, כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך כאשר דיבר לך ואמרת אוכלה בשר כי תאווה נפשך לאכול בשר בכל אות נפשך תאכל בשר. יש להרגיש כפל הדברים על חד תלת (דהיינו, ואמרת אוכלה וכו' כי תאווה וכו' בכל אות וכו'). ואפשר לפרש לפי משו"ל (פסחים מט:): עם הארץ אסור לאכול בשר ופירש הרב הקדוש האר"י זצ"ל דצריך כח גדול להעלות ניצוצות הקדושה אשר בחי ולהעלותו למדבר שהוא גמר התקון וזה קשה אך הת"ח יש בו כח לזה וכו' עש"ב. וז"ש כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך שזכית בתורה ובמצות ועי"ז יש לך הרחבת גבול בג"ע דזכה נוטל חלקו וחלק חבירו בג"ע ואתה באת למדרגה זו כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך ואז אתה ראוי לאכול בשר ולהעלות ניצוצי הקדושה מחי למדבר.

דע שצריך מחשבה ודיבור ומעשה ואמרת אוכלה בשר הרי דיבור כי תאמר שכונתך לתקן. כי תאווה נפשך במחשבה לאכול בשר בכל אות נפשך דיהיה לך מחשבה הבאה מן הנפש לב טהור ורעיוןך בכונות. וגם תאכל בשר במעשה ואם כה תעשה במחשבה ודיבור ומעשה תוכל לאכול בשר ולך תעלה קדושה כל הניצוצות אשר שם. עכ"ד.

ונראה להוסיף נופך בדבריו, שזהו מה שנאמר בפסוק כי ירחיב גבולך כאשר דיבר לך, היינו דיבר לך שעשה אותך ונתן לך כח המדבר.

יו"ל לרפואת אמי מרת לאה בת צירל לרפוי"ש